

MARIBORSKI

VEČERNIK

„JUTRA“

Cena 1 Din

Uredništvo in uprava: Maribor, Gosposka ul. 11 / Telefon uredništva 2440, uprave 2455
 izhaja razen nedelje in praznikov vsak dan ob 16. uri / Velja mesečno prejemnik
 v upravi ali po pošti 10 Din, dostavljen na dom 12 Din / Oglaš po ceniku / Oglaš
 sprejema tudi oglašni oddelček „Jutra“ v Ljubljani / Poštni čekovni račun št. 11.409

Abesinske priprave za obrambo gotove

Mobilizacija zaključena — Prihodni teden protiofenziva — Italijani zasidli Aksum, Abesinci pa vdrlji znova v Eritrejo — Zastoi v Ogadnu — Zakaj se de Vinci brani vrniti v Italijo — Nemško mnenje

Abesinske priprave dovršene

ADIS ABEBA, 16. oktobra. Mobilizacija abesinske vojske je dokončana in zaključuje se tudi koncentracija čet na posameznih frontah. Okoli Adis Abebe je skoraj 500.000 mož druge rezerve, ki čaka, da jo v primeru potrebe odpošljejo na tisto fronto, ki bo trenutno najbolj ogrožena. V smeri proti Desie je odšel vojni minister s 25.000 vojakov. Tudi cesar Haile Selasie se pripravlja na odhod na fronto in se splošno pričakuje, da se bo šel po njegovem prihodu pričela abesinska protiofenziva in s tem prava vojna. Abesinski prehod v napad se bo pričel najbrže prihodnji teden.

Italijanske čete v Aksumu

RIM, 16. oktobra. Poročila, da so italijanske čete že predvčerajšnjim zasidle Aksum, niso bila točna. Italijani so se mestu samo približali od severa in vzhoda, niso pa vkorakali vanj. Abesinci se v mestu samem niso branili, ker so se bali, da bi Italijani porušili koptska svetišča, pa tudi Italijani so prazanovali tem svetimostim. Vkorakanje italijanske vojske v Aksum se je izvršilo zaradi tega docela mirno in brez bojov včeraj zjutraj ob 7.15.

Sveta vojna za Aksum

LONDON, 16. oktobra. Angleški dopisniki poročajo iz Adis Abebe, da je neuglaš, ko je dospela vest o padcu Aksuma zaplakal. Poklical je takoj k sebi duhovnike koptske cerkve in jih pozval, da proglasijo sveto vojno za ponovno osvoboditev tega mesta. Patriarh koptske cerkve za Abesinijo je takoj nato po vseh cerkvah pozval vernike na sveto vojno za osvoboditev Aksuma.

Italijani trčili na Abesince

LONDON, 16. oktobra. Ob angleški Somaliji so se pričeli srditi boji med Italijani in Abesinci. Italijanske čete, ki so prodirale v smeri severozahoda proti Harariju, so našle tu prvič na abesinski odpor. Po dosedanjih poročilih se je Abesincem posrečilo italijansko prodiranje zaustaviti, dočim poročajo Italijani, da je zaustavil ofenzivo dež, ki je tako razmočil teren, da napredovanje ni mogoče. Italijanska letala so bombardirala kraje 150 km južno od Hararija. Abesinci so iz Hararija evakuirali civilno prebivalstvo, ker se boje letalskih napadov. Mesto so zapustili tudi vsi tujci, zlasti Grki, ki so živeli tam že dolga leta.

Vdor Abesincev v Eritrejo

PARIZ, 16. oktobra. Agencija Havas poroča, da so abesinske čete vdrlje na vzhodu v italijansko kolonijo Eritrejo, in sicer severno od francoske Somalije. Zaradi tega vdora je oddelček italijanske vojske na gori Musa Ali, ki šteje nekaj 1000 mož, odrezan od svoje baze ter mu že primanjkuje vode in živil. Prav tako poročajo, da se je Abesincem na skrajnem severozahodu znova posrečilo vdreti čez reko Setit v italijansko Eritrejo. Italijani so takoj odposlali na obe strani čete z nalogo, da Abesince potisnejo nazaj.

Maršal Badoglio v Afriki

RIM, 16. oktobra. Italijanski maršal Badoglio je prispel včeraj z ladjo v glavno mesto Eritreje Masauo in se odpeljal danes v Asmaro.

Vinci se boji odgovornosti

LONDON, 16. oktobra. Italijanski poslanik grof Vinci je dobil silen živčni napad in če ne bo takoj odpeljan iz Abesinije, bo njegovo življenje v nevarnosti. Grof se brani odhoda zato, ker se boji odgovornosti v Italiji. On je namreč z vojaškim atašejem izdelal načrt za operacije in računal, da bodo Italijani že v 14 dneh v Adis Abebi. Abesinski odpor ga je zaradi tega čisto strl.

Potrebna so desetletja

BERLIN, 16. oktobra. V Hamburg so prispeli Nemci, ki so zaradi vojne zapustili Abesinijo. Voditelj vračajočih se izseljencev je izjavil novinarjem, da zelo dvomi v italijanski uspeh v Abesiniji. Ako pa se zavojevanje po strašnih žrtvah le posreči, bo treba še desetletja, preden bi mogli Italijani Abesinijo pomiriti. To pa bi lahko dosegli le Angleži ali Francozi, ne pa Italijani.

Draga zadeva

PORT SAID, 16. oktobra. Doslej je pasiralo Sueški prekop 200.000 italijanskih vojakov, 6000 pa so jih prepeljali nazaj, ker so bolni ali ranjeni. Za prevoz so plačali doslej družbi že 750.000 funtov šterlingov.

Sankcije prvega novembra

Drugi predlog koordinacijskega odbora — Razprave o kompenzacijah — Vojaške sankcije

Finančne sankcije

ŽENEVA, 16. oktobra. Odbor za koordinacijo je izdelal in izdal drugi predlog za sankcije, naraščajoč se na finančne sankcije. Predlog se glasi: Vlade članice Društva narodov naj izdajo takoj potrebne ukrepe, da omogočijo te-le operacije: 1. vsa direktna ali indirektna posojila italijanski vladi in vsak razpis posojil, ki ga v Italiji sami ali drugod direktno ali indirektno razpisuje italijanska vlada; 2. vsi bančni ali drugi krediti za italijansko vlado, prav tako preprečitev nadaljnjih predumov itd.; 3. vsa posojila za javne korporacije, pravne osebe in na italijanskem ozemlju in vsakokratna posojila v Italiji in drugod; 4. vse bančne in druge kredite za javne korporacije, telesne ali pravne osebe na italijanskem ozemlju; 5. emisije delnic ali zbiranja glavnice za javne ustanove, telesne ali pravne osebe na italijanskem ozemlju; 6. vlade bodo poskrbele, da se preprečijo prejšnje operacije po posrednikih kakršnekoli narodnosti. Priporoča se vladam, naj takoj izdajo ukrepe, ki jih je mogoče izvajati brez novih zakonodavnih aktov. Prav tako naj izdajo vse praktične ukrepe, ki jih lahko prično izvajati z 31. oktobrom 1935. Vlade, ki tega iz zakonodavnih razlogov ne morejo storiti, naj sporoče konferenci po generalnem tajništvu, kdaj bodo to mogle storiti. Vlade naj obenem čim prej sporoče preko generalnega tajništva, kaj so ukrenile.

Preglavitve kompenzacij

ŽENEVA, 16. oktobra. Pri določanju izvajanja trgovinskih in finančnih sankcij proti Italiji dela največ preglavic vprašanje kompenzacij. V prvi vrsti zahtevajo nadomestila za izgube, ki bi jih utrpeli z izvajanjem sankcij, balkanske države: Jugoslavija, Romunija, Bolgarija, Grčija in Turčija. Jugoslovanska vlada je izdelala že podrobne zahteve v tem oziru in imenovala komisijo, ki je že odpotovala v Ženevo, da zastopa njene interese. Vse izvajanje sankcij je sedaj odvisno od posameznih držav. Kar tiče obveznosti, je pa treba naglasiti, da se bodo sankcijam morale pridružiti vse države, ki so članice Društva narodov, ako jim je to simpatično ali ne.

Francija in vojaške sankcije

PARIZ, 16. oktobra. V tukajšnjih političnih krogih priznavajo, da je Velika Britanija pričela zahtevati uporabo vojaških sankcij proti Italiji. Naglašajo, da Velika Britanija to lahko zahteva, drugo vprašanje pa je, če bo Francija na to pristala. Tu naglašajo, da je forsiranje vojaških sankcij v sedanjem času slabšanje položaja in onemogočanje Lavalove akcije, katere namen je pridobiti Italijo za kompromis. Pa tudi ako bi se izkazalo, da kompromis z Italijo ni mogoč, bi se Francija težko pridružila vojaškim sankcijam, ker bi po njenem mnenju to pomenilo splošno vojsko v Evropi. Ako se vojaške sankcije zares uporabijo, bo morala prevzeti vso odgovornost za posledice Velika Britanija.

Na tistišcu domače politike

Samo za ubogi goli obstoj...

Zakaj je slovenski klerikalizem zapustil opozicijo in se prelevil?

Na shodu JRZ, »t. j. političnih pristašev dr. Korošca« tako definira to stvar »Slovenec« v Trzinu, je dejal g. minister brez portfelja dr. Miha Krek med drugim, da je nagib sedanjih zborovanj JRZ po Sloveniji pokazati, da kot svobodni državljani svobodno povemo svo-

jo besedo in jo svobodno poslušamo. To je res samo za začetek nas na sebi prav za prav malo. Za nas pa, ki do pred kratkim, nismo imeli nobene pravice, ampak smo bili samo kamen spodilke, v katerega se je vsak, ki je imel količnik zvez z oblastjo, lahko nekazno-

vano obregnil, je pa to že velik napredek. Mi se zbiramo in govorimo v skladu z veljavnimi zakoni, da se moremo na zakon sklicevati tudi takrat, ko gre za naše pravice. Narod, na katerega se je v kratkih letih zgrnilo toliko gorja in trpljenja, zna ceniti svobodo, zna pa tudi ceniti zakon, ker se je na njegovem hrbtu tako neusmiljeno kršil.

Dalje: »Najhujše trpljenje zadnjih let pa ni bilo v zaporih, denarnih kaznih samih, ampak v tem, da so bili tisti ljudje, katerim je narod najbolj in edini zaupal in katerim ni mogel nihče očitati niti najmanjše krivice, najbolj ponižani in najbolj preganjani, zato je bil narod ponižan in se je umaknil iz javnega življenja v tišino in molk, ki pa ni obetal nič dobrega.« — In naposled: »Dr. Korošcu tudi očitajo, da je prodal slovenstvo. Dr. Korošec pa je bil Slovenec tudi takrat, ko marsikoga od današnjih Slovencev nikjer ni bilo (pač še niso bili rojeni! Op. ur.). Danes vpijejo o slovenstvu in slovenskih svetinjah, ko jim je dr. Korošec obljubil, da za to ne bodo zaprti. Na njegovo besedo se pa zanesajo — od tod njihov pogum.«

Poročilo o shodu zaključuje »Slovenec« tako-le: »Voditelj zborovanja se je, ko se je odobravanje v dvorani poleglo, iskreno zahvalil g. ministru za njegove poštene besede nato pa zagrešil napake, ki je že čela leta nismo imeli prilike opaziti. Predznil si je namreč z odra vprašati polno dvorano, če še kdo želi kaj govoriti ali vprašati, pa nobenega o-rožnika v bližini. V burnem odobravanju se sicer ni nihče oglasil, vendar pa narod globoko čuti razliko med sedanjimi in bivšimi zborovanji.«

Ta izvajanja, kakor izgledajo na prvi hip prazna, so vendarle ključ do važne skrivnosti, ki nas naravnost preseneča. G. minister je s temi izvajanja — da si gotovo nehoti — povedal, zakaj je bivša SLS zapustila opozicijo in za kakšno ceno. Samo zato, da bi smeli njeni voditelji govoriti na shodih in bi jih mogli njihovi pristaši poslušati. V tem je vsa svoboda, ki jo je bivša SLS dala s svojo metamorfozo »narodu«, in pa v tem, da se more sklicevati na zakone tudi tedaj, ko gre za pravice (klerikalnega »naroda«). Samo zato, da bi slovenski klerikalizem še mogel vzdržati svojo organizacijo, samo zato je šel v JRZ! Od samega neskončnega veselja, da se mu uresniči ta želja, je slovenski klerikalizem v enem samem hipu pozabil na ves svoj prejšnji program, na slovenske interese in vse drugo. Nič drugega ni prosil v Beogradu ko to, da bi smel še dalje obstojati, pa četudi pod novo firmo JRZ!

Za to tako neskončno revno, več ko beraško ceno je slovenski klerikalizem izdal Mačka, Davidoviča in ostale iz opozicije, sedaj pa skuša z milijon besedami zamazati »narodu« oči, da tega izdajstva ne bi videl. Toda razvoj dogodkov meče z oči mreno in prišel bo čas, ko bo »narod« docela spregledal. Tedaj bo pa za vselej konec slovenskega klerikalizma, tudi pod krinko JRZ. Sedaj ta »narod« molči kljub pozivom dr. Kreka, naj bi se oglasil, nekoč bo pa govoril, toda ta govor voditeljem ne bo prijeten.

»Nobenih krivic...« »Slovenec« z dne 13. oktobra piše v uvodniku: »Sedanja vlada ni prizadela dozdaj nikomur nobene krivice in je tudi ne bo in tudi v Sloveniji ni še nikomur naredila prav nobene krivice ali česar koli, nad čemer bi bil kdo upravičen se pritoževati.« — Hm...

Domači razgledi

Praška gledališča v Ljudski univerzi

K lepo uspelemu predavanju ljubljanskega režiserja g. Bratka Krefta

V ponedeljek zvečer je bilo v tukajšnji Ljudski univerzi na sporedu prav poučno in zanimivo predavanje o praških gledališčih, ki ga je imel pisatelj in režiser g. Bratko Kreft iz Ljubljane. Po toplih uvodnih besedah blaginika Ljudske univerze g. Matelica je povzel besedo predavatelj in v glavnih ter preglednih obrisih podal analizo smeri in ustroja vodilnih praških gledališč. Iz predavanja povzamemo sledeče glavne misli:

V poslanstvu, tradiciji in usmeritvi praških gledališč moramo ločiti tri centre. Prvi center je Narodno divadlo z Mestnim divadlom na Vinohradih. V teh obeh gledališčih prevladuje tradicionalna gledališka praksa z realistično smerjo v izboru, preredbi in inscenaciji posameznih odskih del. Obe gledališči imata v pogledu nacionalne probuje velike zasluge. Hvaležnost in smisel Pražanov za to, kar imajo v svojem Narodnem divadlu, se je pokazal zlasti tedaj, ko je staro Narodno divadlo pogorelo. Tedaj so se pripetili slučajni neverjetne nacionalne zavesti, saj se je zgodilo, da je šla kuharica k svojemu gospodarju, naj ji izroči hranilno knjižico, nakar je vse svoje prihranke podarila za novo Narodno divadlo. Razmah Narodnega divadla je v najtesnejši zvezi z imenom blagopokojnega dr. Hilarija.

Drugo središče praškega gledališkega življenja je bilo »Osvobozeni divadlo«, ki je začasno moralo prenehati s svojim delovanjem, vendar pa napovedujeta njena ustanovitelja in glavna akterja Voskovec in Werich njegovo skorajšnje poživljanje. To gledališče je obeleženo po svojevrstnem in sijajnem podajanju satirične, persiflažne in druge jedke odske vsebine. Voskovec in Werich sta s svojimi nastopi, odskimi domisleki ter

rafinirano prikazanimi satiričnimi komadi doživljala pravcate triumfe. Njuno udejstvovanje se je pričelo pri najvišjih političnih glavah in je segalo na vsa življenjska področja ter se ni ustavilo niti pred stanovskimi gledališkimi tovariši in drugimi konkurenčnimi gledališči.

Tretji center pa je E. F. Burjanovo Divadlo 35. To gledališče predstavlja v gledališkem razvoju popolno revolucijo in ni nikakšnega dvoma, da stoji ta revolucioniran gledališki duh pod znatnimi vplivi sodobnega ruskega gledališča. Ta revolucionaren gledališki duh je popoln. D 35 predvaja svoje stvari v razmeroma mali dvorani praškega Mozarteja. Oder zavese sploh nima. Vse, kar se dogaja na odru, se dogaja pred očmi gledalcev. Kulise so belo pobarvane in ne predstavljajo ničesar drugega kakor gole kulise. V stilu igre in celotni odski zamisli, se močno čuti šola velikih ruskih režiserjev (Meierhold itd.). Veliko vlogo igrajo zlasti reflektorji, ker svojo svetlobo osredotočujejo na vsakokratno vodilno osebo na odru, dočim so manj važne osebe v temi. Stilizacija je pri D 35 perfektna, ne nanaša se le na inscenacijo, ampak zavzema sleherni besedo, sleherni gib, sleherni pogled, sleherni kretnjo. D 35 ima triumfalne uspehe in so Čehi nani ponosni kot na oder, ki je v gledališki umetnosti ustvaril nekaj izredno samobitnega in svojevrstnega. Zanimivo je tudi, da je D 35 organizirano na zadrugi podlagi.

Predavatelj je omenjal tudi komedijsko gledališče Vlaste Burjana in je ob zaključku ponazoril svoje predavanje s sklopičnimi slikami. Udeležba občinstva je bila prav lepa in je občinstvo bilo predavatelju za poučno in zanimivo snov iskreno hvaležno.

Žena v službi domovine

Zanimivo predavanje ge. Druškovičeve v okviru ciklusa predavanj društva »Nanos«

V ponedeljek se je tukajšnje ženstvo zbralo v Narodnem domu k predavanju ge. Druškovičeve. Društvo »Nanos« je v svojem ciklusu posvetilo tudi naši ženi odlično mesto. Da je v tem oziru uspelo zainteresirati naše ženstvo za to prireditev, nam je pričal številni obisk, tako da je bila dvorana nabito polna. Gdč. Pahorjeva je v imenu ženskega odseka društva otvorila večer ter se v lepih besedah spomnila naših žrtv, pozdravila go. predavateljico ter vse ostale udeležence.

Ko je povzela besedo predavateljica, so vsi navzoči pazno sledili njenim izvajanjem. Ga. Druškovičeva je predavala o ženi v službi naroda in države. V svojem govoru je predložila pomen delovanja žene za narod in državo. Podarjala je, da je prav v naši državi potrebno delovanje žene na narodnem področju, ker smo mlada država, ki jo moramo vsi graditi, da bo čim lepša in

urejena. Opozorila je tudi na veliko delo blagopokojnega kralja Zedinitelja, ki se je ves žrtvoval svoji domovini. On naj bo vzgled vsaki ženi, kako naj dela in vzgaja svojo dečo. Važnost ženskega udejstvovanja moramo zlasti ob tukajšnji severni meji posebno poudariti, saj je ta naša meja najbolj podvržena vplivom, ki niso nam v korist. Zato mora naša žena temu vprašanju posvetiti vso pažnjo in pomagati pri graditvi trdnih postojank na severni meji. Njena izvajanja so navzoči sprejeli z velikim odobravanjem.

Po predavanju je nastopila z ljubko deklamacijo mala Maraževa ter deklamirala Anice Černejeve »Begunce«. Pevski odsek »Nanos« pa je pod taktirko g. Laha prav ubrano zapel nekaj pesmi. Večer je zaključila gdč. Pahorjeva z apelom na navzoče, da obiščejo v tako lepem številu vsa predavanja v tem tednu.

Maribor Korotanu

H koroškemu večeru v Narodnem domu

V ciklusu predavanj, ki jih ima tukajšnje prosvetno in podporno društvo »Nanos« do vključno 19. t. m. v Narodnem domu ter pod okriljem »Kluba Korošcev v Mariboru«, je bil včeraj v torek poseben koroški večer. Veliko dvorano Narodnega doma so popolnoma napolnili zavedni Mariborčani in Mariborčanke, ki jih je v prisrčnih besedah pozdravil predsednik tukajšnjega Kluba Korošcev g. Hochmüller. Sledilo je predavanje prof. dr. Antona Dolarja o koroškem plebiscitu. Kakor znano, je bil prof. dr. Dolar desna roka našemu blagopokojnemu velikemu generalu R. Maistru pri propagandni organizaciji ob koroškem plebiscitu. V izčrpnih, s konkretnimi podatki podprtih in zanimivih izvajanjih je črtal vse velike napore pri reševanju našega Korotana, o katerega usodi pa so nazadnje dejansko odločile druge si-

le. Za svoje predavanje je odlični predavatelj žel topel aplavz.

Na sporedu je bila tudi ljubka deklamacija mlade deklice, ob zaključku pa je zadonela mehka in otožna melodija koroške narodne pesmi, kakor na primer »Gor' čez izaro«, »Kje so tiste stazice«. Ubrano in občuteno je prihajala ta pesem iz grl vrljih pevcev Ipavčeve župe pod vodstvom zaslužnega zborovodje g. A. Horvata.

Z zaključnima govorima g. Hochmüllerja in predsednika »Nanos« g. M. Kralja je bil lepo uspeli koroški večer končan. Ob tej priliki so bila vsa stekla v dvorani previta s črnim florom, zgoraj na odru pa sta bili okrašeni sliki velikega kralja Zedinitelja, pred čigar sliko so žalostno brlele lučke, in slika našega mladega kralja Petra II.

Svetovna gibanja

Esperantski teden

Propagandna akcija od 10. do 16. oktobra

Od četrta 10. okt. do srede 16. okt. se vrši v esperantskem svetu teden predavanja in propagande za mednarodni izmirjevalni pokret. Zopet oznanjujejo pri jatelji pacifizma idejo miru, bratstva, strpnosti, razumevanja in človečnosti. Zopet vabijo vse, ki so dobre volje, k učenju mednarodnega pomožnega jezika, ki odpira vrata v svet, ki ruši duhovne zapreke med narodi in ki pripadnike najrazličnejših ras v kratkem času zbliža tako, da si niso več tuji.

Prav sedaj, ko nam grozi nove velika vojna, je taka propaganda posebno potrebna. Potrebna zlasti v interesu kulturne in politične samostojnosti malih narodov. Primer Mandžurije in Abesinije je neovrgljiv dokaz, da vodijo tudi visoko politiko dandanes še vedno načela, kakšna so veljala na najnižji stopnji razvoja, ko je odločevala pravico pest močnejšega. Dokler bodo vladali taki nazori, tako dolgo bodo morali mali narodi trepetati za svojo svobodo. Res je, da znači ustanovitev Društva narodov velik korak v smeri humanejšega shvatanja

mednarodnih odnosov, vendar ne moremo brez nezaupanja in skepse spremljati sedanjih diplomatskih pogajanj v Ženevi, ampak se nam vsiljuje sum, da so tudi tam odločilni sebični razlogi.

Mir bo zajamčen šele takrat, ko si narodi ne bodo več tuji, ko bodo ljudje bolje poznali življenje in potrebe drugorodcev, ko bodo prežeti iz ljubeznijo do svoje grude, naroda in jezika, začeli posmisliti, da imajo pravico enakega čustvovanja do teh najdragocenejših nacionalnih svetinj tudi drugi narodi. Potem bodo vedeli, da je zločin jemati drugemu to, kar si sam ne bi dal vzeti.

Ta načela vodijo esperantski pokret, tej ideji služi esperantski jezik, njej je posvetil vso drobno in tiho delo esperantistov in v smislu plemenite ideje človečnosti se vrši tudi letošnji esperantski teden. Dasi esperantisti niso utopisti — kar se jim po krivici ožita — vendar verujejo, da bo tudi delo letošnjega leta in tekočega esperantskega tedna zaloralo v divjino politične vesti človeštva novo brazdo srčne kulture.

Kulturni razgledi

Izdala pri Novari

Švicarski pisatelj Cesar von Arr je posegel pri svoji tragediji »Izdaja pri Novari« nazaj v zgodovino do davnega leta 1500 in si izbral snov, katero je izoblikoval v močno delo. Vrednost tega dela je predvsem v tem, da se je srečno izognil nevarnosti sižeja, ki bi ga lahko zapeljal v švicarski lokalizem. Ako bi se bilo to zgodilo, drama ne bi bila mogla nastopiti poti v svet. Tako je pa kljub zgodovinski in povrhu še švicarski zgodbi v vsem toliko občeložveškega, da presegajo okvir časa (1500) in kraja (Švice). Pred vsem je to kmečka ljubezen do doma in grunta, ljubezen do domovine navzlic vsemu »žolnirstvu« v tujih vojskah, neizprosna usodnost zakonov življenja, demonizem ženske strasti itd. Druga odlika je močna karakterizacija oseb. Preprosti, naravni, na zunaj trdi, a v bistvu tako mehki Erni Turmann, impulzivni, razvojni, v zadnjem bistvu pa vendarle še človeški Gilg Turmann, v suženstvo svojih demonskih nagonov vklepana Amei, dobra starka-mati Turmannova, brezobzirni in prevečani strateg ter diplomat grof Baissey itd. Nekateri šibkejši momenti dela se spričo teh vrlin zabrišejo in izgubljajo v ozadije.

Kot režiser se nam je z Arxovo »Izdajo pri Novari« predstavil mladi absolvent dunajske šole g. Peter Malenc, in kar takoj izpričal ne samo svoj nedvomni talent, marveč tudi znanje. Delo je postavil v okusno scensko okolje, dobro ustrezajočemu miljeju in izvedbi ter ustvaril v soigr ansambla živo ubranost z izvrstno zadetim tempom. Edino, kar bi mi mogel očitati je to, da je premalo posegel v igro posameznikov, vem pa, da kot nov človek v novih razmerah tega skoraj ni mogel storiti v večji meri. Šele trajnejše vodstvo režiserja bi moglo doseči zadevne uspehe, za katere bi bili hvaležni tako igralci sami kot gledalci. Po naši stereotipiji je bila zato Malčeva režija osvežitelj, in stalno angažiranje bi pomenilo vsekakor zamašitev občutne vrzeli. Po raznih eksperimentih z mladimi režiserji je to — trdim brez oklevanja — skoraj prvi viden uspeh.

Pod uplivom režije je podala igra našega ansambla precej zadeto bistvo in okolje drame. Nekateri liki so bili kar močni, drugim je pa deloma še manjkalo zrele dognanosti. G. Pavle Kovič je ustvaril Ernija premišljeno in dosledno; bil je kot tak izvrsten, dasi bi želeli, da bi skušal v bodoče razširiti svoja izraževalna sredstva igre z novimi gestami itd. G. Furijan se je v Gilgu zopet znašel in se pokazal v nekaterih scenah celo z nove strani Gdč. Kraljeva je izoblikovala iz Turmannove matere zares živo starko z vso celotno in detajlno karakterizacijo. Bolj na meji uspeha je pa igrala gdč. Starčeva kot Amei. Doumela je, v čem je Ameino bistvo, po

zabila pa na okolje! Njena Amei je bila bolj predmestna kakor vaška prijenka. Prav dobra v tišjih scenah, je zašla v hitrejših in glasnejših v hreščavost in bombastično afektacijo. Zelo močno je za jel g. Nakrst grofa Antona Baisseya, baillija dijonskega. Ena najuspešnejših njegovih kreacij s celo skalo igralskih sposobnosti! Manj mi je ugajala njegova maska, dobra sicer po zamisli, a slabša po izvedbi. Stasitega in resnega poveljnika nam je predstavil g. Grom v glavarju In der Gassnu Docela nemogoč je pa bil maršal Trivulzio g. Rasbergerja. V celotni skladnosti sta bila plastično podana tudi hlapec Hausepp g. Košute in pisar g. Blaža. Ulogo straže je imel g. Verdonik, pasivno ulogo otroka pax. V celoti torej prav dobra predstava. Tudi obisk pri premieri nekoliko boljši kot pri »Tartuffeu«.

Sokolske veste

Sokoli kolesarji! V nedeljo 13. t. m. je priredilo sokolsko okrožje Maribor, desni breg, kolesarski izlet v Ptuj in Sv. Marijo na Dravskem polju. Izlet je pričelo Sokolsko društvo Ruše ob 6. uri. Spotoma so se priključile vse edince. Južni del okrožja se je pa priključil v Framu. Izleta se je udeležilo 12 edince s 52 kolesarji. Kolesa so bila okrašena s trobojnicami in na čelu so vozili 3 fanfaristi, ki so dajali znak v vaseh. V Ptuj je bil na letnem telovadišču odmor, kjer je sprejel kolesarje načelnik Sokolskega okrožja k Sv. Mariji na Dravskem polju preko St. Janža. Pri Sv. Mariji je bila sokolska veselica. Razvila se je živahna zabava. Pred odhodom se je zahvalil kolesarjem za obisk g. šolski upravitelj Kovačič. Na potu domov so se poslavljale spet posamezne edince. Ostali pa so vozili do Dvořakove ceste, kjer je bil razhod. Izlet, ki je lepo uspel in potekel brez nezd, je vodil podnačelnik desnega mariborskega okrožja. Zdravo!

Splošno gibanje

Službeno iz OOLNP v Mariboru: Sporred za dne 20. oktobra 1935: V Čakovcu ob 15. uri na igrišču SK Čakovca: SK Čakovec : SK Železničar, prvenstvena; v Ptuj ob 15. uri, igrišče SK Drave: SK Drava : SK Ptuj, prvenstvena. Službujoči odbornik v Čakovcu g. Jelašič, v Ptuj g. Celoti. — Klubi mariborskega okrožja se ponovno opozarjajo, da morajo pošiljati vse dopise na LNP potom Okrožnega odbora v Mariboru. Poročila tekem morajo biti poslana pravočasno, da so že v ponedeljek v Mariboru na seji OOLNP. — Igralec SK Železničarja Frangeš Franc se poziva, da se mora zglasiti 21. oktobra 1935 ob pol 20. uri na seji OOLNP v hotelu »Orel«. — SK Čakovec se poziva, da preskrbi za 20. t. m. za dovolilo policijsko in rediteljsko službo. Tajnik.

Mariborske in okoliške novice

Kako se je rešilo vprašanje mariborskega gradu

Gornji prostori se dajo v najem Muzejskemu društvu
— Dvorana se preuredi v sejne svrhe mestnega sveta —
Spodnji prostori se preuredijo in se oddajo v najem

V svoji večrajšnji seji je gradbeni odsek mestnega sveta razpravljal o vprašanju mariborskega gradu. Po dolgotrajnem razpravljanju so se napravili sledeči sklepi: Grajska dvorana s soslednimi prostori se preuredi v sejno dvorano mestnega sveta. Vsi ostali gornji prostori se oddajo v najem Muzejskemu društvu v Mariboru, ki jih bo za svoje svrhe moralo na lastne stroške preurediti in prirediti. Spodnje prostore bo mestna občina preuredila, v kolikor dopušča zadevni pravilnik glede zaščite prazgodovinskih, zgodovinskih in umetniških spomenikov, ter se bodo na to

preurejeni oddali ponovno v najem trgovcem, oziroma obrtnikom.

Kolikor smo informirani, namerava vodstvo tukajšnjega muzeja urediti v novih prostorih nekakšno zbirko »Mariborensia«, ki bi obsegala slike, grbe, orožje in druge zgodovinske dragocene predmete, ki se nanašajo na Maribor. V ostalem se zaenkrat glede sklepov ne spuščamo v podrobnosti, pač pa mislimo, da bi bolj kazalo preurediti Grajsko dvorano v nekakšno mariborsko reprezentančno dvorano, če se že ne smatra za potrebno, da se grad uporabi za tisto svrhu, radi katere je bil kupljen.

Kako si naši kmetie in sadjarji sami pomagajo

Pred otvoritvijo prvega sadnega sejma v Mariboru, ki bo v času od 25. do 28. oktobra — Veliko zanimanje sejem

Naglo se bliža čas otvoritve prvega sadnega sejma v Mariboru. Z mirzično naglico delajo vse dneve delavci v unijski verandi in dvorani, ki jo bodo spremenili v pravi vinograd, v verandi pa bodo razstavljali nagradili kupe krasnega sortiranega sadja vseh vrst. Manjšo spodnjo unijsko dvorano bodo spremenili v veliko vinsko klet in jo zalozili s samimi pristnimi kmetijskimi vini. Odbor, ki mu predseduje posestnik in znani sadjar g. Kovačič od Sv. Petra pri Mariboru, je ukrenil tudi vse potrebno, da bodo vsi sejmski prostori okusno in primerno dekorirani. Za čas sejma bo okrašana tudi promenada na Aleksandrovi cesti in bodo postavljeni slavoloki, ki bodo opozarjali domačine in tujece na izredno priliko. Ker je unijska veranda pretesna, so morali na dvorišču med dvorano in verando postaviti posebne šotore za sadje. Sadni sejem bo torej atrakcija za Maribor in mu bo prinesel novega življenja. Zanimanje za sejem pa je silno veliko ne samo med meščani in našimi kmetovalci ter sadjarji, marveč tudi med domačini in tujimi trgovci s sadjem. Odbor prejema

neprestano nova povpraševanja po cenah blagu in kvaliteti.

Kaj bo nudil sadni sejem?

Prepičilo nam je odmerjen prostor, da bi mogli opisati vse, kar bo nudil mariborski sadni sejem svojim obiskovalcem. Skratka: vse za vsakega, domačina in tučja. Prava dobrota pa bo za naše gospodinjke! Na sejmju bo razstavljenih nad pet vagonov našega najboljšega sadja. Mimo tega bo razstavljeno v košaricah naše slovenjgoriško sladko grozdje. Za vse bo zelo vabljiva in zapeljiva tudi poskušnja pristnih štajerskih vin. Na sejmju bo velika sadna tombola, velika trgatvena prireditve, razne tekme v pakiranju sadja in druge atrakcije. Vse bo združeno koristno s prijetnim. Mariborske gospodinjke se bodo lahko za mal denar založile z najboljšim sadjem za zimo, na svoj račun pa bodo prišli celo taki, ki niso prijatelji sadja in grozdja.

Namen sadnega sejma je, pokazati najboljšo, kar zmore naš umni kmetovalec na svoji grudi. Zato bo pa tudi vse, kar je s sejmjom v zvezi, tipično štajersko in zasluži prireditev vsesplošno pozornost.

Odlikovancem s Karadjordjevo zvezdo. Podoficirji, kaplarji in vojniki, od nosno njih rodbine, ki so bili med svetovno vojno odlikovani z »Zlatim odlikovanjem Karadjordjeve zvezde z mečom«, naj se čim prej, a najdalje do 1. novembra 1935 javijo pri mestnem vojaškemu uradu na Slomškovem trgu 11, soba št. 3. Vsem tem odlikovancem se bo odrejala nagrada, ki jim po zakonu o odlikovanju Karadjordjeve zvezde pripada. S seboj je treba prinesiti potrebne dokumente.

Sveže gomile. V splošni bolnišnici je umrl viničar Ivan Rumpf, 68 let star; nadalje 69-letni upokojeni železničar Ivan Lobnik. V starosti 37 let je preminula viničarka Julijana Stojšek. Žalostnim našim toplem sočutjem!

Za 10 odst. se bodo znižale plače magistratnim uslužbencem. Tako se je sklenilo na ponedeljkovi seji finančnega in personalnega odseka mestnega sveta. Prvotno zamišljena preudbna uslužbenecv po novi kategorizaciji se potem takem ne bo izvršila.

Obmejni promet je živahen. Pretekli mesec je pripotovalo preko severne meje v našo državo 12.741 potnikov, med katerimi je bilo največ Avstrijcev, in sicer 4516, Jugoslovancev 3564, Čehoslovancev 3263, 481 Nemcev, 100 Italijanov in 820 potnikov drugih držav. Odpotovalo pa je vsega skupaj 15.154 potnikov, med katerimi je bilo največ Čehoslovancev, in sicer 4439.

»Zelenaštvo« cvete. Mariborska policija je prejela prijave o ljudeh, ki pobirajo po Mariboru za osebne kredite neverjetno visoke obresti, ki se gibljejo med 40 in 100 odst.

Mestni gradbeni urad zahteva porušenje. Vprašanje Pirčevega paviliona v Cvetlični ulici je stopilo sedaj ob dograjevanju Batjelove 4-nadstropne palača v

GRAJSKI KINO Telefon 22-19

Do vključno srede največji uspeh, kar jih je do danes Maribor videl **»BENGALI«**. Krasen vefilm v nemškem jazu o junaštvu, tovarištvu in ljubezni do domovine. — Naš prihodnji film je svetovno znana vesela opereta

»Cigan baron«

z ljubljencem vseh žena Adolfom Wohlbrückom v glavni vlogi. Nepozabne melodije muzike Johanna Straussa, veselo, temperamentno dejanje, krasne slike.

Kino Union. Danes v sredo zadnji dan sijajna veseloigra **»Amor na vrvi«** z Magdo Schneider in Wolf Albach Retty-jem. Pride: **»Plavolasa Carmen«** z Marto Eggert.

Narodno gledališče

REPERTOAR.

Sreda, 16. oktobra: **Zaprto.**
 Četrtek, 17. oktobra ob 20. uri: **»Tartuffe«**. Red A.
 Petek, 18. oktobra: **Zaprto.**
 »Tartuffe«, to izborna Molièreovo komedija, ki pripravila vselej mnogo veselosti, ponove v četrtek 17. oktobra za red A.

Prihodnja premiera bo v najkrajšem času. To je češkega pisatelja Wernerja komedija **»Medvedji ples«**, prav učinkovit, z velikim poznavanjem odrske tehnike pisan komad, ki bo zelo zabaval. Režira J. Kovič, nastopi ves dramski ansambl.

VABIMO VAS

na brezplačno poskušnjo

KAVE HAG, dne 17. oktobra pri **IVANU LAHU**, Glavni trg 10.

ra. Moremo govoriti o pravi revoluciji, ki se je izvršila v vzgojeslovnem naziranju moderne Nemčije. Stoletja je stala v ospredju, v centru vseh prizadevanj vzgoja in izoblikovanje razuma; narodnosocialistična Nemčija pa potisne kar v tretjo vrsto vzgojo razuma in postavi na njegovo mesto človeški karakter in telesno vzgojo. Vso to novodobno naziranje, razne poskuse in rezultate bo tolmačil g. profesor in se pri tem poslužil tudi skioptičnih slik. V ponedeljek 21. oktobra predava o Prekmurju g. prof. Stane Melihar iz Celja. Skioptične slike!

Mojstrska izpitna predavanja se začnejo prihodnji ponedeljek 21. oktobra v Mariboru. Udeleženci se zberejo ob pol 20. uri pred deško meščansko šolo v Krekovi ulici. Predavanja bodo trajala 30—40 ur, vsak delavnik izven sobote po dve uri ob večerih. Zunanji udeleženci iz smeri Pragersko se bodo lahko vračali z večernim vlakom ob pol 22. uri.

Nočno lekarniško službo imata danes v sredo Vidmarjeva in Sirakova lekarna, jutri v četrtek pa Savostova in Mišnarjeva lekarna.

8-letno deklico privezal k drevesu in jo mučil. 22-letni delavec Franc L. iz Pekla je bil obsojen pred tukajšnjim okrožnim sodiščem na 4 mesece strogega zapora, pogojno na 4 leta, ker je v juniju tega leta zavlekel v bližini Krčevine v gozd 8-letno deklico, jo tamkaj privezal k drevesu in jo pretepajoč mučil.

Kolesarske tatvine brez konca. Policija beleži vedno več kolesarskih tatvin in so lastniki koles upravičeno razburjeni nad preštevilnimi tatvinami. Tako je bilo včeraj ukradeno zidarskemu pomočniku Alojziju Zorčiču izpred neke gostilne na Tržaški cesti 38 kolo znamke »Perfekt«, črno pleskano z evidenčno številko 106308. Zasebniku Antonu Rozmanu pa je nekdo izmaknil kolo, ko je bil v gostilni na Pohorski cesti 5. Ukradeno kolo je rumeno pleskano in znamke »Steyer« z evidenčno številko 74922. Istega dne pa je ukradel neznanec kolo sinu primarija dr. Dernovška iz kleti tukajšnje realne gimnazije. Kolo je znamke »Peugeot« in je še popolnoma novo ter z evidenčno številko 74531. Tri primeri dajo slutiti, da je na delu dobro organizirana tatinska tolpa, ki se je specializirala zlasti za kolesarske tatvine. Mariborska policija bo ukrenila s svoje strani vse, da se tatvine preprečijo in tatovi izsledijo. Lastniki sami pa naj ne puščajo svojih vozil nezavarovanih in brez nadzorstva, zlasti ne pred gostil-

Prav kakor
 boksač
 nasprotnika
 premaga

Bronhi bonbon kašelj

IZDELEK: »UNION«, ZAGREB

nami in trgovinami. Lastniki lokalov pa se opozarjajo, da določijo za kolesa posebne shrambe, kajti le na ta način se bodo kolesarske tatvine mogle popolnoma preprečiti.

Celo kotle kradejo. Ko je stopil viničar Andrej Žirovnik za nekaj časa v gostilno v Dravski ulici 13 na južino, je pustil bakreni kotel za žganjekuho, ki ga je pravkar kupil, v veži. Zelo presenečen pa je bil ubogi viničar, ko je ugotovil, da mu je kotel odnesel neznanec. Napotil se je na stražnico, kjer je tatvino prijavil.

Drzni rokomavhi so vdrli v hišo posestnice Marije Napast v Rančah pri Framu ter odnesli razno perilo in obleke v skupni vrednosti 2000 Din. To se je zgodilo v času, ko so bili domači na polju.

Vandali. Posestniku Ferdinandu Kosiću na Jelovcu 13 so še neizsledeni vandali poškodovali celo vrsto cepljenih dreves. Škoda, ki jo trpi Kosić, je precejšnja.

Rdeči petelin je zapel nad domačijo posestnice Marije Kmetec v Klopčah. Gospodarsko poslopje je pogorelo. Ogenj je nastal na ta način, ker je iskra iz dimnika sosedove hiše zanetila slamnato streho.

Mariborsko vreme. Maksimalna temperatura 13,6, maksimalna 20,4, relativna vlaga 88, barometer 746,6.

Razne vesti

Iz policijske službe. Nedeljski »Jutarnji« list poroča, da je višji komisar pri predstojništvu mestne policije v Mariboru g. Ivo Antičević premeščen v Dubrovnik, kjer prevzame posle policijskega prestojnika. G. višji komisar Antičević si je s svojim koncilijantnim, pravičnim in hvalevrednim nastopom pridobil v Mariboru splošne simpatije. Na novem službenem mestu mu želimo kar najlepše uspehe!

Iz policijske službe. Za predstojnika celiske policije je imenovan g. Štefan Törner, ki je bil komisar pri sušaški policiji.

Letoviški policijski komisariat dobi Bled v smislu posebne zadevne uredbe.

Jugoslovanske žene se gibljejo. V Beogradu so te dni predstavnice Jugoslovanske ženske zveze izvolile poseben odbor, ki ima nalogo, da po vsej državi organizira v nedeljo velika zborovanja, na katerih naj se govori o splošni volilni pravici, o politični osvoboditvi žene in drugih vprašanjih, ki zadevajo koristno jugoslovanske žene.

Skrivnostna nesreča ravnatelja beograjske opere. Pred premiero »Hovanščine« je doživel beograjsko narodno gledališče veliko razburjenje. Ravnatelja opere, skladatelja ter znano osebnost v prestolnici Stevana Hristića so odnesli v bolnišnico z nevarnimi poškodbami na vratu in na glavi. V petek zvečer je, kakor navadno, delal v svoji pisarni in tam se je brez prič pripetila skrivnostna nesreča. Raniene sam ne more govoriti in po vsem mestu sedaj razmišlja, ali je postal žrtev neznanega zločinca, ali pa si je sam v napadu zmedenosti s škarijami prerezal vrat in se ranil na glavi. Po Beogradu krožijo v zvezi s tem zanimivim dogodkom najrazličnejše govorice.

Koruza za zaostale davke. Finančni minister je izdal odlok, da sprejemajo davčne uprave od davkoplačevalcev na račun davčnih zaostankov tudi koruzo, in sicer za 20 odst. nad borzno ceno. Ta koruza se bo poslala pasivnim pokrajnam.

Nemška zmaga v Klaipedi. V noveni klajpedskem zboru bodo imeli Nemci 27, Litvanci pa samo 5 zastopnikov.

MARIJ SKALAN

ROMAN

Sida Silanova

»Moraš mi povedati!«
Oklenila se ga je in zaihtela.
»Si bolna?«
»Ne.«
»Se ti je kaj dogodilo?«
»Ne.«
»Kaj potem?«
»Ne sprašuj. Ne morem ti povedati.«
»Ako me ljubiš...«
»Ljubim... prav zaradi tega ne morem.«
»Ženska, ki koga zares ljubi, mu lahko vse zaupa; ako mi ti nočeš, je to dokaz...«
»Da te ne ljubim,« ga je prekinila.
»Vem, to si hotel dejati, kakor vselej, kadar bi rad kaj izsilil iz mene. Toda tokrat je nekaj resnega, zelo resnega, usodnega...«
»Plašiš me.«
»Pa je vendar prijetno, ker me osrečuje.«
»Resno, usodno in te osrečuje? To je prevelik rebus.«
»Najina ljubezen... ne, saj ne morem...«
Objel jo je nežno in prosil dalje.
»Res ne morem... Sram me je.«
Pogledal jo je sprašujoče in delal čez trenutek:

»... ni ostala brez posledic...«
»Da,« je dalmila komaj slišno. »Sedaj več vse.«
»Sida, moja sladka...«
Stisnila se je k njemu še bolj:
»Tako zelo sem si želela postati mati. Sedaj se mi ta želja izpolnjuje. Srečna sem, čeprav se bojim.«
»Česa?«
»Pomisli! Ti moram mar še razlagati? Se ne zavedaš, v kakšnem položaju sem? Ervin bo vedel, da otrok ni njegov! Ko mu ne bom mogla več prikriti, bo konec sedanje idile. Prisiljena bom presekati ta voz.«
»Ti bo žal?«
»Ne. Toda... saj veš, kako malo je v meni poguma.«
»Govoriva pametno, Sida!« je dejal zdravnik. Tega skrivanja in slepomišljenja sva že oba naveličana. Ljubiva se, sklenila sva posvetiti se drug drugemu... Čemu bi to še dalje prikrivali? Bi se moglo mar kaj spremeniti? Na kaj naj bi še čakala? Končajva! To je najlepša priložnost.«
»Tudi neizogibna. Z vso dušo si želim rešitve, a poloma se vendarle bojim. Določno vem, kaj bo. Ervin se bo zrušil od obupa, oče bo zdijal, ljudje bodo

zavreščali. Strahotno...«
»Ne misli na to, dokler ti ni treba. Tako se je moralo zgoditi. Ne ti ne jaz ne nihče drugi ni mogel spremeniti te usode. In če se bova sedaj borila v tej vihri, bova vsaj edela, da se boriva še za tretjega — za najinega otroka. Za njegovo lepšo in boljše bodočnost.«
»Da, za njegovo srečnejšo usodo. Dandano, najin otrok ne sme biti tako nesrečen, kakor sva midva. Nanj ne sme pasti senca Silanov. Kaj ne, da maščevanje Boga osvete njega ne bo več doseгло.«
»Moja mala norica! Čemu misliš vedno na neko božje maščevanje? Vse to je samo domišljija. Ne samo najin otrok, tudi midva bova še srečna, zelo srečna.«
»Morda... Toda glej, često se mi zdi, da so vse najine sanje o bodoči sreči čisto navadna ustvara, da te sreče v resnici nikoli ne bo. Kdor pade v smolo, ni ne osmoljen. Morda sva najlepše že doživela — v tistih dneh prve pomladi, in sedaj. Takrat, ko sem se...«
za svojimi čustvi, se skrivala pred teboj in te obenem iskala, se risem prav nič zavedala lepote, ko sem te izgubila, sem vedela kako lepo je bilo. Mar ni čudno, da se zavedam najlepših trenutkov svojega življenja šele tedaj, ko te nisem? V perspektivi preteklosti je sploh vse lepše kakor v sedanjosti.«
»Ker ostanejo od vsega le obris, brez

ovirajočih malenkostnih moten. Toda bodočnost, kdo bi vedel, morda v ista lajoči dan? Svi sva še tako mlada; in biti mlad se pravi biti poln upov.«
»Ko ne bi bilo med sedanjostjo in bodočnostjo tega...«
»Samo po preskoku ovir se odpre ravna pot. Morava jih preskočiti, čimprej tembolje.«
»Bojim se zaleta, ker mu lahko sledi padec.«
»Padec v rešitev.«
»Prav tako lahko tudi v pogubo. Ne pozabi, da so te ovire žive in lahko svojevoli reagirajo. Kdo ve, po kakšnem orožju samoobrambe sežejo! Če izbijaš klin s klinom...«
»Čudno, kako temeljito grebeš v vsa t. vprašanja. Sedaj vem, da...«
razklanost zares ne bi nerazumljiva in moškemu vedno tuja. Včasih skočite brez vsake misli!
»Kratki pa preiščujete dolge tedne in mesece, preden napravite en sam korak po najravnjejši cesti. Navadno vam je pot v pogubo silno kratka, pot v srečo pa neskončno dolga.«
»Meniš?«
»Ne, to je stara resnica.«
»Po tvojem naj bi se torej kar pogotala preko vsega tega?«
»Kar se itak mora zgoditi. Stori la lahko že davno.«
»Čakala sem, da dozorim.«
(Se bo nadaljevalo...)

J. Hajšman:

V skupni fronti z Jugoslovani

Duša in gibalna sila te skupine zarotnikov je bil dr. Žerjav. Toda takoj v prvih dneh vojne je bil 15. avgusta 1914 zaprt (samo zato, ker je bil Slovenec), prepeljan s približno 200 sotrpini iz Trsta v Ljubljano ter vtaknjen v ječo. Za nekoliko mesecev se mu je posrečilo izmazati se; takoj se je vrnil v Trst ter bil takoj tudi zopet v konspiraciji. Njegova tajna družba vzdržuje stalen stik z Rimom, pomaga ljudem pobegniti v Italijo, ima sile, ki se vozi v Rim v posebni misiji — odvetnika dr. Mandiča, sedaj naseljenega v Pragi — zbližuje se s konzuli neutralnih držav v Trstu, pošlje za meje dr. Bogumila Vošnjaka, poslanca za Istro dr. Trinajstića ter dr. Gregorina in zarotniki imajo za nekoliko tednov razsežno spijonažno ter kurirsko službo po vodi in po železnici. Stvar pa je bila izdana, dr. Žerjav je bil znova zaprt in le komaj in komaj so ga njegovi vplivni prijatelji oteli iz rok vojnega sodišča; njegova sodba bi se ne bila mogla glasiti drugače nego — smrtna kazen. Vnetost, požrtvovalnost in uslužnost Slovencev je bila naravnost ganljiva, držali so skupaj kakor bratje. Dr. Žerjav je bil konfiniran v Gmunden, toda delal je dalje z drjem Kramerjem in drjem Brezgarjem, ki sta bila na Dunaju, ter z Ribnikarjem v Ljubljani, kakor bi ne bilo konfinacije ne vojne. Navezali so stike s Slovenci v uradih na Dunaju in povsod po monarhiji, iskali so jih in pridobivali za konspiracijo ter podtalno delo. Šefa vojaške cenzure v vojnem ministrstvu, častnike v najrazličnejših uradih, pravnike, zdravnike, profesorje — vse, kar je bilo mogoče najti, so — vede, največkrat pa brez njihovega znanja — mobilizirali z mravljinjo marljivostjo, spretnostjo ter neizmerno odločnostjo. Organizacija Slovencev je bila občudovanja vredna, za onega, ki je poznal tedanje razmere, naravnost neverjetna.

Na jesen 1916, je bil dr. Žerjav iz konfinacije asantiran v vojsko in zdravnik ga je brez okolišnosti klasificiral za fronto. Čeh mu je pomagal, da se je tudi tokrat izmuznil z zdravo kožo, tuberkulozni človek bi bil jedva vzdržal na fronti. Čez kratko se je dr. Žerjav izmotal iz vojaške službe vobče ter je bil interniran v Gradcu. Mafija pa je delala dalje.

Ko se je čim dalje tem bolj gotovo obetal parlament, ter je bilo očividno, da prihaja nova doba z novimi nalogami, so se sešli o veliki noči 1917. najzvestejši

sodelavci in prijatelji — dr. Žerjav, dr. Kramer in Adolf Ribnikar iz Ljubljane — v Gradcu ter so se dogovorili o postopku in podrobnem načrtu za izpremenjene razmere. Razdelili so si delo: dr. Kramer in Ribnikar bosta delala v Ljubljani, dr. Kramer pojde iz Dunaja v uredništvo »Slovenskega Naroda« (list je bil v rokah starih liberalcev z drjem Ivanom Tavčarjem na čelu), dr. Žerjav pa pojde na Dunaj ter bo delal na to, da dobi vpliv na politiko Jugoslovanskega kluba¹⁹⁾. Odpravil se je tja praznih rok, zgolj zarotnik, po otvoritvi parlamenta. »Resni« politiki so se mu izogibali, toda tako kakor dr. Kramer in Ribnikar v Ljubljani, je zavzemal Žerjav na Dunaju položaj korak za korakom. Iz Dunaja je dopisoval »Slovenskemu Narodu«, toda dr. Kramer odločilnim činiteljem pri listu ni mogel povedati, da sodeluje dr. Žerjav; bili bi se zgrozili, da imajo v uredništvu tako »suspektnega« človeka. Ali Žerjavovi dopisi so vzbujali pozornost; dr. Tavčar je marsikaterikrat izpraševal dr. Kramerja, odkod jemlje tako znamenite informacije iz Dunaja. Šele v jesen (1917.), ko je bil dr. Žerjav že tajnik Jugoslovanskega kluba, je prišel dr. Tavčar z domislekom, naj bi dr. Kramer pridobil dr. Žerjava za »Narod«.

Kakšni so bili ljudje na jugu in s kakšni mi razmerami so se morali boriti naši bratje na jugu, ilustrira drobna epizoda, ki mi jo je v maju 1918. pripovedoval dr. Kramer. Na gledaliških slavnostih v maju 1918. je bil v Pragi tudi dr. Tavčar. Dasi je bil na slavnosti oficijelni govornik Slovencev, ga Jugoslovani niso mogli vzeti na zaupno posvetovanje k drju Kramarju. Ni še bil dovolj prepričan. Čudil se je mladim ter se jim smejal — Kramerju, zlasti pa Srdjanu Budisavljeviču; rekel jim je v obraz, da so »naivni«, »otročji«, da politike ne razumejo, češ, da jo je treba delati drugače; to pa zato, ker »so na eno stran«. In dejal je — namreč dr. Tavčar, — da zna on to drugače, naj le pogledajo nanj: »Veste, jaz imam dvoje vizitke — razlagal je nazorno, — ene slovenske: dr. Ivan Tavčar... Živela Jugoslavija, a druge: dr. Ivan Tavčar, Bürgermeister von Laibach... Vi ste mladiči!... Treba biti previden!«

Pomoč, katero je izkazal drju Žerjavu Čeh, je ostala drju Žerjavu v spomin do smrti. Videl je, kako se vedejo Čehi, ter je postal — poleg Kramerja in Giunia — iz globokega prepričanja najzvestejši činitelj češko-jugoslovanskega sodelovanja. Od prihoda na Dunaj se je trudil, da bi se naše tajno delo in naša politika doma in na Dunaju zedinili; on je bil na jugoslovanski strani tisti, ki je skupno

fronto odpora najkrepkeje gradil ter jo držal do konca vojne.

Ko sva se seznanila, mi je dr. Žerjav pripovedoval, kako mu je vojna pokazala pot na našo »notranjo fronto«. Po vojni, leta 1924., mi je to prigodo sam opisal:

»Ko sem šel v jesen 1916. po dvoletni ječi in konfinaciji v Gmunden na nabor, sem bil seveda takoj »tauglich«, dasi sem bil poprej vedno oproščen in čeprav se je v težkih izkušnjah v različnih zaporih moja bolezen shujšala. Čim sem prišel s transportom vojakov 17. pešpolka v Judenburg, je komisija takoj izjavila, da sem sposoben za vojaško službo v skupini A (za fronto).

Seveda se mi ni hotelo iti tja. Že iz Gmunden sva z drjem Brezgarjem navezala stike z antantno informacno službo o gospodarskem in vojaškem položaju Avstrije. To delo je bilo treba nadaljevati. Takoj sem se javil, da sem bolan, in na srečo sem prišel v Judenburg v roke sanitetnega častnika Čeha.

Niti ene besedice nisva izmenjala, ali on me je razumel in se je odločil, da mi pomaga. Držnil se je spoznati, da moram jaz, ki sem bil pravkar spoznan za sposobnega iti na fronto, na nov pregled v Ljubno (Leoben). S tem me je rešil. Najbrž mi je rešil življenje, ker bi ne bil zadrl fizičnega napora na fronti.

Seveda sem mu neizmerno hvaležen. Po njegovi inicijativi sem bil rešen vojaške službe. Skril sem se, da bi ne bil zopet interniran v Gradcu. Še bolj utrjen v bratstvu in prepričanju o neizogibni nujnosti jugoslovansko-češkoslova-

škega sodelovanja sem premišljal, kako bi bilo možno organizirati skupno fronto proti Avstriji.

Kmalu nato sem bil v Pragi pri drju Kramarju in drju Šamalu. (September 1917; tedaj je na pobudo ginljivo obiskal tudi mene, toda ni me našel doma). Preselil sem se na Dunaj ter sem delal kot zveza med Zagrebom in Prago na organiziranju naše informacne službe za antanto in za popolno solidarnost postopka češke in jugoslovanske parlamentarne delegacije na Dunaju. Ta naloga se je dobro posrečila in od jeseni 1917. do oktobra 1918. je padal udarec za udarec z naše notranje fronte na Avstrijo.

Iz teh bojev mi je ostal najlepši spomin na božič 1917, ko sem sestavljal čepše, s katerim so vsi vodje češke in jugoslovanske delegacije obljubljali pred očmi vse Evrope ter na veke »Zvestoba za zvestobo«. Skromni in nepozabni češki sanitetni častnik, ki me je rešil ter mi je omogočil delo za našo idejo, se je ravnal po tem geslu že leta 1916. Delo, katero mi je omogočil, je bilo revanša zvestoba za njegovo zvestobo. Tako dr. Žerjav.

¹⁹⁾ Češki klerikalni poslanec.

Darujte za spomenik viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja v Mariboru

Razno

ODPADKE ŽELIŽA.

kovine, litine ter vsakovrstne stroje kupuje in prodaja po najkulantnejših dnevnih cenah vsako množino Justin Gustinčič, Maribor, Tattenbachova ul. 14. 3704

PREKLIC!

Podpisani obžalujem in preklicujem besede, ki sem jih izrekel o g. Židanku Antonu in se mu zahvaljujem, da je odstopil od tožbe. Božidar Vencel, Stritarjeva 17. 4726

PES.

Foxl, števil. 399 se je zatekel. Najditelj ga naj odda proti nagradi v brivnici Frankopanov 55. 4727

IZDELUJEM VSAKOVRSNO POHIŠTVO.

moderniziram in popravljam tudi stare kuhinje v zalogi. F. Pečnik, mizarstvo, Koroska c. 39. 4730

Prodaj

KOKOSOVİ TEKACI

in brisače, linolej, voščeno platno, umetno usnje v specialnih kakovostih dobavlja najceneje samo Novak, Koroska 8, Vetrinjska 7. 4285

MOTORNO KOLO B.S.A.

350 ccm, v dobrem stanju, prodam za 2.800 Din. Cverlin, Gosposka 32. 4709

PRODAM HARMONIKO

in otroški plašček, Naslov v upravi. 4719

LEPA GROBNICA

s spomenikom na radvanjskem pokopališču se prodaja. Informacije Sp. Radvanjska c. 30, Spindler. 4722

ŠIVALNI STROJ

prodam, Frankopanova ul. 5. 4723

Sobo odda

LEPO SOBO oddam eni ali dvema osebam. Sodna 26, vrata 2. 4728

Stanovanje

LEPO STANOVANJE

oddam s 1. novembrom. Ogleda se lahko od 14. do 15. ure. Studenci, Ciril-Metodova 17. 4721

SOBO IN KUHINJO

oddam s 1. novembrom dvem mirnim osebam za 280 Din. Mejna ul. 14, Maribor. 4729

Službo dobi

KROJAŠKI POMOČNIK, prvovrsten za velike komade, dobi takoj stalno službo. Prednost imajo z lastnim strojem. Modni salon Frano Stanjko, Tržaška cesta 1, Maribor. 4724

Kupujte svoje potrebnosti pri naših inserentih!